

Witold Sawicki
(13 II 1904–13 V 1973)

Docent dr hab. Witold Sawicki należał do stosunkowo nielicznej już generacji historyków prawa, która wykształcenie i stopnie naukowe uzyskała w Polsce międzywojennej.

Urodził się w Humaniu na Ukrainie. Po ukończeniu w roku 1926 studiów na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego odbył aplikację sądową. Stopień doktora praw otrzymał w 1929 r. na podstawie rozprawy *Asesorowie w sądach ziemskich i grodzkich na Rusi w w. XV*. Następnie przebywał jako stypendysta Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przez 2 lata we Francji. Rezultaty prowadzonych tam badań opublikował w rozprawie *Gallo-frankoński comes civitatis*, na podstawie której habilitował się w UW (1933) z historii francuskiego prawa publicznego. Równoległe z pracą naukową nadal pogłębiał praktyczną wiedzę zawodową. W 1936 r. ukończył aplikację adwokacką. Po wprowadzeniu do programu studiów prawniczych historii ustrojów państwowych na zachodzie Europy powierzono Mu w UW, na kilka lat przed wybuchem wojny, wykład z tego przedmiotu.

Podczas okupacji niemieckiej nie zrezygnował z pracy pedagogicznej. Był jednym z głównych organizatorów tajnego Wydziału Prawa w Warszawie (1940-1944), gdzie wraz z prof. Józefem Rafaczem wykładał i prowadził zajęcia seminaryjne z historii prawa. Po wybuchu powstania walczył w szeregach AK na barykadach Starówki. Wywieziony z obozu w Bergen Belsen powrócił do kraju w roku 1945.

Po wojnie pracował kolejno: w Uniwersytecie Jagiellońskim, Uniwersytecie Łódzkim, od 1947 r. na Wydziale Prawa KUL, w latach 1954-1956 w Bibliotece Narodowej. Pod koniec 1956 r. został zatrudniony w Katedrze Powszechnej Historii Państwa i Prawa na Wydziale Prawa UMCS, pełniąc od roku 1960, w związku ze śmiercią prof. Leona Halbana, obowiązki jej kierownika. Po zmianie w 1970 r. struktury wydziału pracował do chwili śmierci w Instytucie Historii i Teorii Państwa i Prawa.

Będąc z zamiłowania mediewistą, doc. Sawicki rzadko wykraczał w swych badaniach poza wiek XV. Pozostawiony przez Niego dorobek naukowy obejmuje, nie licząc drobniejszych prac, przeszło 30 publikacji o charakterze monograficznym. Dają się one

uszeregować tematycznie w 3 grupach, reprezentujących głównie kierunki zainteresowań Zmarłego.

Pierwsza z nich wiąże się z rozwojem struktur ustrojowych i praw na terenie Galii w okresie przekształcania się formacji niewolniczej w feudalną. Poza monografią na temat arbitralnego (pozasądowego) wymiaru sprawiedliwości należą tu rozprawy o zarządzie terytorialnym państwa frankońskiego (wiek VI–VIII), ze szczególnym zwróceniem uwagi na okręg miejski (*civitas*), w którym zachowały się pozostałości ustroju rzymskiego. Wyniki badań nad tymi zagadnieniami, stanowią dzięki nowatorskiemu ujęciu, korygującemu tradycyjne ustalenia uczonych francuskich i niemieckich, trwałe wkład do nauki europejskiej.

Wiele interesujących wniosków zawiera również publikacje należące do drugiej grupy, o znacznie szerszym niż poprzednia zakresie terytorialnym i czasowym. Dotyczą one głównie instytucji typowych dla organizacji państw europejskich w średniowieczu, np. drużyny panującego czy sakry królewskiej. Warto tu także wymienić studia nad charakterem prawnym ówczesnej społeczności międzynarodowej państw chrześcijańskich i normami obowiązującymi jej członków we wzajemnych stosunkach.

Trzeci podstawowy nurt badań prowadzonych przez doc. Sawickiego łączył się z poszukiwaniem nowych sposobów dla pełniejszego poznania organizacji i prawa w państwie polskim za panowania pierwszych Piastów. Interesował się On zwłaszcza drogami przenikania do Polski obcych systemów prawnych i ich wpływem na instytucje rodzime. Wiele uwagi poświęcił także kryzysowi wewnętrznemu u schyłku XI w. W licznych artykułach polemicznych dążył do ustalenia na nowo jego źródeł, przebiegu oraz przyczyn utraty tronu przez Bolesława Śmiałego.

Osiągnięcia wysokiego poziomu warsztatu naukowego zapewniła Mu m.in. niepospolita znajomość średniowiecznych źródeł. Podejmował tematy ważne z naukowego punktu widzenia. Posiadał jednocześnie umiejętność nowego, szerszego spojrzenia na zagadnienia stanowiące już dawniej przedmiot zainteresowań nauki.

Równie wiele czasu, co pracy naukowej, poświęcał Zmarły pracy pedagogicznej. Wydał szereg skryptów z zakresu swego przedmiotu. Mimo uciążliwych cotygodniowych dojazdów z Otwocka, gdzie mieszkał, regularnie prowadził powierzone Mu zajęcia dydaktyczne. Dostarczały one możliwości bezpośredniego kontaktu z młodzieżą, której sprawami żywo się interesował. Wśród studentów Wydziału Prawa cieszył się poważaniem

i odwzajemnianą sympatią. Pod jego kierownictwem przygotował ponad 100 prac magisterskich i kilka rozpraw doktorskich. Jako pedagog i wychowawca najwyżej cenił wiedzę zdobytą bez sztucznych ułatwień. Dlatego też stawiających pierwsze kroki w dziedzinie nauki uczył samodzielności w wyszukiwaniu problemów naukowych i ich rozwiązywaniu.

W wyniku ciężkiej choroby w ostatnim okresie swego życia utracił prawie całkowicie wzrok. Nie zrezygnował jednak z pracy naukowej i nadal interesował się sprawami Zakładu. Niemal do końca przygotowywał się do zajęć na uczelnie i układał plany przyszłych prac wierząc, że przerwa będzie krótkotrwała. Śmierć zastała Go na posterunku.

Wojciech Szwarc

Wojciech Szwarc, *Witold Sawicki 13.II.1904–13.V.1973*, „Rocznik Lubelski” 1974, t. 17, s. 331-332.